

DOI: <https://doi.org/10.15407/np.64.083>
УДК 316.7-021.331(477)

Максим Хилько,

кандидат філософських наук, завідувач відділу,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: khylko@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6365-339X>

Олена Хилько,

кандидат політичних наук, доцент,
Інститут міжнародних відносин
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
вул. Юрія Іллєнка, 36/1, Київ, 04119, Україна
e-mail: khylko.iir@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0859-0060>

ІНДИКАТОРИ ЦІЛІСНОСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Метою дослідження був аналіз індикаторів цілісності соціокультурного простору в контексті перспектив консолідації українського суспільства з урахуванням сучасних академічних та прикладних підходів до конструювання соціокультурної цілісності як складової соціальної цілісності. Застосовано міждисциплінарний підхід, аксіологічний підхід, структурний аналіз, методи політології та соціології для дослідження цілісності соціокультурного простору, рівності можливостей реалізації людського потенціалу, а також виявлення можливих розбіжностей, що стоять на заваді внутрішнім трансформаціям. Досліджено такі виміри цілісності соціокультурного простору: цінності та солідарність; інтеграція та соціальна афіліація; мультикультуралізм, толерантність та відсутність дискримінації; соціальний капітал; очікування щодо соціальної мобільності. Наведено рекомендації з посилення соціокультурної цілісності українського суспільства.

Ключові слова: соціокультурна цілісність, соціальна цілісність, соціальна група, інтеграція, індикатори цілісності.

Розрив у можливостях різних соціальних груп та нерівність не лише між різними державами, але й всередині суспільств, особливо загострені під час пандемій та війн, стають конфліктогенними тригерами,
© М. Хилько, О. Хилько, 2022

посилюють ситуацію недовіри як між колективними спільнотами, так і в суспільствах. Соціальна фрагментація породжує потребу в академічних пошуках відповідей на питання про соціальну цілісність як запоруку стабільного розвитку і прогресу як людства у цілому, так і окремих держав, зокрема України, яка під час ситуації, ускладненої пандемією, ще й зазнала воєнної агресії РФ.

Метою цього дослідження є аналіз індикаторів цілісності соціокультурного простору в контексті перспектив консолідації українського суспільства, з урахуванням сучасних академічних та прикладних підходів до конструювання соціокультурної цілісності як складової соціальної цілісності.

Авторами застосовано міждисциплінарний підхід, аксіологічний підхід, структурний аналіз, методи політології та соціології для дослідження цілісності соціокультурного простору, рівності можливостей реалізації людського потенціалу, а також виявлення можливих розбіжностей, що стоять на заваді внутрішнім трансформаціям.

Соціокультурний простір внаслідок його міждисциплінарної природи досліджували такі видатні філософи, політологи, соціологи, психологи, як Г. Арендт, Ю. Габермас, Е. Гуссерль, Е. Дюркгейм, П. Сорокін, А. де Токвіль, С. Франк, К. Ясперс та ін. У сучасних дослідженнях соціокультурний простір аналізується переважно на двох рівнях – особистісному (де формується середовище ціннісних і нормативних регуляторів особи, її самоідентифікації) та колективному. Причому останній поділяється на вузький (сімейний, професійний) та широкий (соціокультурний простір у межах держави).

У цілях цієї наукової розвідки поняття «соціокультурний простір» розглядається як сукупність уявлень та цінностей, притаманних членам колективної спільноти, сприйняття ними соціальної організації та процесів, що відбувається в їх спільному способі та моделях взаємодії, комунікації та поведінки в межах певного простору як соціальної надбудови над територіально детермінованими межами. При цьому головними функціями соціокультурного простору є регулятивна і консолідуюча, формування спільних норм та забезпечення членам спільноти визнання їх соціальної афіліації та сприяння самоідентифікації. Ключовою категорією в межах соціокультурного простору виступають цінності, які поділяють члени спільноти і на основі яких формується ідентичність колективної спільноти – етнічна, соціальна, національна, регіональна. Під цінностями в цілях цього дослідження ми розумітимемо «найбільш загальні схильності надавати перевагу певному стану речей над іншими,

вважати благом саме його» [1, с.18]. Індикатори вимірювання таких цінностей колективних спільнот можуть слугувати маркерами оцінки цілісності соціокультурного простору.

Вимірами цілісності соціокультурного простору, випрацьованими в академічних колах та апробованими в рамках міжнародних організацій, виступають: цінності та солідарність (усвідомлення громадянами спільної відповідальності за стабільність, безпеку та ефективне державне будівництво); інтеграція та соціальна афіліація (рівень інтегрованості членів суспільства); мультикультуралізм, толерантність та відсутність дискримінації (в основі добору індикаторів у рамках цього виміру лежить логіка соціально-економічної інтеграції культурно розрізнених груп); соціальний капітал (існуюча тривалий час мережа соціальних та інституційних відносин, що заснована на визнанні групового членства); очікування щодо соціальної мобільності (віра, що докладені зусилля сприятимуть підйому по соціальній драбині та поліпшенню умов життя є основою відкритого егалітарного суспільства рівних можливостей) [2, 3, 4].

Дослідження ціннісної ієрархії громадян України дає змогу зробити висновки як про можливість розбудови соціального капіталу, так і про рівень солідарності в розбудові держави. Для аналізу ціннісних орієнтацій українців важливим є врахування Світового дослідження цінностей (або Культурної мапи світу) авторства Р. Інглхарта та К. Вельцеля, що аналізує виміри для крос-культурного порівняння країн і регіонів через дихотомію традиційних проти секулярно-раціональних цінностей, а також дихотомію цінностей виживання проти цінностей самовираження. Відповідно до зазначеного Світового дослідження цінностей, Україна з середини 1990-х років рухається від виживання до самовираження, що відображає розвиток та прогресивний поступ суспільства й зростання його очікувань [1, с. 8]. Попри збереження українцями відданості традиційним та патерналістським цінностям, протягом останнього десятиліття вони демонструють дрейф у бік більшої терпимості і розуміння «нетрадиційних» явищ, що зокрема простежується в ставленні до позашлюбних стосунків, абортів, гомосексуальності тощо [1, с.150].

Українцям притаманний пріоритет цінностей особистого добробуту – здоров'я, успіх, достаток, щаслива сім'я, відсутність стресів, особистісний розвиток, а також цінностей, що пов'язані із патерналізмом – якісні та безкоштовні освіта і медицина, гідні пенсії, соціальні виплати, забезпеченість робочими місцями, доступні ціни. І вже за ними, як показують соціологічні дослідження, йдуть цінності, які традиційно

називають європейськими (ті, що закріплені в Лісабонській угоді 2007 р. та в преамбулі Хартії Європейського Союзу з прав людини) – забезпечення прав і свобод людини і громадянина, рівність, солідарність, верховенство права, демократія, свобода слова, чесність та прозорість влади, рівні можливості для усіх громадян тощо [5, с.19]. Зазначену тенденцію підтверджує і Світове дослідження цінностей, згідно з яким в ієрархії цінностей українців на першому місці стоїть сім'я, а на другому – найближче соціальне оточення, друзі та знайомі [1, с.18].

При цьому слід зауважити, що така тенденція характерна для центрально-східноєвропейський держав загалом [6]. Важливо також, що українці оцінюють європейські цінності як ідеал, до якого варто прагнути, оскільки це принесе довгострокові здобутки. Тож поглиблення європейської інтеграції України можна інтерпретувати і як культурологічний та ідейний чинник консолідації українського суспільства та модернізації державних, суспільних і громадських інститутів [5]. У ціннісному спектрі українців важливе місце також мають універсалізм, доброта, конформізм та безпека [7, с. 34–43].

Суспільні дискусії щодо рівня підтримки населенням України європейських цінностей активізувалися після отримання Україною в червні 2022 р. статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу. З'ясувалося, що підтримка населенням України «традиційних цінностей», які російська пропаганда роками протиставляє європейським для посилення свого впливу в сусідніх державах, суттєво залежить від контексту. Так, якщо йдеться про «традиційні українські цінності», то необхідність поширювати і заохочувати їх у липні 2022 р. підтримували 78% опитаних українців. Натомість, якщо йшлося про «цінності, які є традиційними для східних слов'ян – українців, росіян та білорусів» – то їх підтримують вже лише 33% українців, натомість 51% віддають перевагу «сучасним європейським/західним цінностям» [8].

Отже, питання ціннісних орієнтацій для українців тісно пов'язане із питанням самоідентифікації, яке особливо загострилося на тлі повномасштабної російсько-української війни у 2022 р. На цьому тлі можна вести мову про штучність протиставлення європейських та українських цінностей, називаючи останні «традиційними», що може суттєво впливати на результати соціологічних досліджень. Традиційність, що асоціюється в українців із самоідентифікацією, не означає їх протиставлення себе європейськості і відповідно українських цінностей – європейським.

Цікавий феномен має місце при аналізі такого чинника цілісності соціокультурного простору України, як солідарність, готовність громадян

нести відповідальність за ті процеси, що відбуваються в державі. З одного боку, опитування громадської думки показує, що більшість громадян України схильні не вважати себе відповідальними за обрану ними владу і державну політику [9, с.198]. З іншого боку, на практиці, в кризових ситуаціях, таких як Революція гідності 2013 р., а також російсько-українська війна, що розпочалася 2014 року і цьогогоріч переросла в повномасштабну, громадяни України демонструють готовність брати відповідальність за події та активно самоорганізуюватися.

Феномен українського волонтерського руху відзначають політики, експерти та громадські діячі всього світу, наголошуючи на його унікальності як за масштабами, так і за здатністю до самоорганізації. Причому, якщо в період 2014–2021 рр. українські волонтери переважно збирали кошти для закупівлі Збройним Силам ліків, продуктів, бронезилетів, шоломів, тепловізорів і засобів зв'язку, то на додачу до цього в 2022 р. волонтерськими зусиллями вже збиралися кошти для закупівель військового транспорту і бойових безпілотників. До волонтерства і благодійності долучилися понад половину населення України [10], активну участь у волонтерстві беруть українські діячі культури і спорту, включно з тими, хто раніше уникав навіть коментувати українсько-російські відносини. Тож має місце безпрецедентна солідарність українського народу і готовність нести спільну відповідальність за долю держави.

Значну роль у соціальній інтегрованості можуть відіграти освіта і наука, спрямовані на зниження конфліктогенного потенціалу та подолання стану травмованої історичної пам'яті, яка має значний дезінтегративний потенціал [11, с.11]. Процеси декомунізації освітнього простору та переосмислення історичних наративів, зміни в політиці національної пам'яті, що мають місце в Україні, в середньо- і довготерміновій перспективі мають відіграти вагомий консолідуючий роль за умов належної підтримки та імплементації. Вагомі наукові та аналітичні напрацювання щодо напрямів посилення цілісності соціокультурного простору України здійснюються в межах роботи Національної академії наук України, Національного інституту стратегічних досліджень, а також низки інших провідних університетів та дослідницьких установ. Але їх практична реалізація потребує як підвищення уваги органів влади до наукових доробок, їх залучення до розробки планів та проектів державного будівництва (що останніми роками має місце, але все ще не на достатньому рівні), так і суттєвого нарощування матеріального забезпечення галузі освіти і науки. Повоєнна відбудова України повинна включати, серед іншого, інвестиції в людський та матеріальний потенціал галузі

науки та освіти, покращення матеріально-технічного стану відповідних об'єктів інфраструктури, розширення їх можливостей за допомогою новітніх засобів комунікацій, зокрема перетворення українських бібліотек на сучасні інформаційно-комунікаційні хаби, повноцінну інтеграцію до світового наукового та освітнього простору.

Одним із важливих чинників управління культурним різноманіттям сучасної держави та забезпечення її єдності є представленість національних меншин в органах влади. Україна – історично мультикультурна держава, у якій представлено більш ніж 130 національностей. На законодавчому рівні права національних меншин і корінних народів в Україні регулюються законами «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про національні меншини в Україні», «Про корінні народи України», мовними, освітніми та іншими законами. Українці демонструють високий рівень національної і релігійної толерантності: 8 з 10 українців вірять, що всі особи, які проживають в Україні, можуть бути українцями, незалежно від їх етнічної, расової чи релігійної належності, географії походження чи/та мови спілкування [12]. Українці також виявляють досить високу терпимість у питаннях свободи віросповідання – понад 60% не вважають, що єдиною прийнятною релігією є лише їх власна [1, с. 137]. Це високі показники толерантності, що дають підстави робити оптимістичні прогнози щодо перспектив розбудови стійкої соціокультурної цілісності українського суспільства на умовах плюралістичної української ідентичності.

За такої умови проблематика ефективного регулювання статусу і прав національних меншин в Україні традиційно ускладнювалася пошуком універсальних норм для російської та інших меншин з одного боку, і з другого – для тих меншин, які проживають на території України дисперсно та компактно. Відсутність бюджетних можливостей для фінансування освітньо-культурних, економічних чи інфраструктурних потреб нацменшин і районів з їх компактним проживанням подекуди призводило до виконання такої функції з боку споріднених держав, що, як наслідок, викликало напругу в двосторонніх відносинах із ними, зокрема з Угорщиною. Попри певний прогрес, зокрема досягнутий у процесі децентралізації, ще потребують певного вдосконалення процеси залучення національних меншин до ухвалення важливих для них рішень органів влади, зокрема на місцевому рівні. Очевидно, ці питання вирішуватимуться в процесі інтеграції України до Європейського Союзу.

Помітним є прогрес у питанні гендерної рівності в Україні. Так, у нинішньому складі українського парламенту 20,6% народних депутатів

становлять жінки, тоді як у першому скликанні Верховної Ради їх було лише 2,5%. Водночас дотримання рівності і надання рівних можливостей великою мірою залежить від тривалого процесу подолання стереотипів, стигматизації і виховання толерантності до мультикультурності та недискримінації, що в свою чергу формуватиме довіру. Якщо проаналізувати індикатор толерантності українців, то за останні 15 років українці стали більш толерантними до соціально вразливих груп, таких як наркотики та алкозалежні, хворі на ВІЛ, а також гомосексуали [1, с. 27]. Хоча, все ще трапляються випадки стигматизації суспільно вразливих груп [13].

Соціальний капітал як мережа соціальних взаємодій, яка забезпечує підтримку реалізації державної політики, підтримку та реформування інститутів, вимірюється через вагомість професійних стосунків, політичну та громадянську активність громадян, довіру до суспільних та політичних інститутів. Важливим індикатором тут виступає впевненість громадянина в здатності впливати на хід свого життя, і в Україні щодо цього спостерігається певний прогрес: якщо у 1996 р. лише 27% українців були впевнені в тому, що вони впливають, то у 2020 р. цей показник становив вже 45,7% [1, с. 45].

Наступним важливим індикатором наявності чи формування соціального капіталу є громадянська активність, і тут має місце певна неоднозначність її вимірювання. Якщо базуватися на традиційному для західних експертів підході оцінювати громадську активність через участь у громадських об'єднаннях, то понад 4/5 українців, які не є членами жодного громадського об'єднання [14], мали би вважатися «пасивними» у сенсі громадської активності. Та найімовірніше це не відповідає дійсності, якщо враховувати чинник волонтерської активності, до якої в критичні для держави і суспільства часи залучається понад половина населення України [10]. Отже, причину швидше варто шукати не в громадській пасивності як такої, а, імовірно, у відсутності таких громадських об'єднань та рухів, що викликали би бажання формально долучитися до них більшій кількості громадян. Має місце і негативний вплив таких чинників, як брак соціальних навичок та песимізм у значній частині населення України щодо власних можливостей впливати [12, 15].

Відчуття солідарності могло б потужно зростати завдяки втіленню в життя популярних в українському політичному та експертному дискурсі ідей меритократії та побудови країни рівних можливостей із доступом до соціальних благ для всіх. Певним індикатором може бути зростання в суспільстві частки середнього класу, а також малого і середнього бізнесу. Комплексне дослідження щодо середнього класу в Україні, проведене

Центром Разумкова на основі аналізу критеріїв стійкого самовизначення людьми себе як представників певного класу, самооцінки рівня матеріального становища, оцінки рівня освіти, відчуття спільності інтересів із представниками середнього класу, а також домінування в найближчому соціальному оточенні представників середнього класу, показало, що до середнього класу відносять себе 14% громадян України, до його периферії – 35%, до нижчого класу – 31%, а до вищого – 1% [17, с. 43].

Віднесення близько половини населення до середнього класу чи його периферії свідчить про поступову розбудову егалітарної моделі суспільства, що є важливою передумовою солідарної готовності нести відповідальність за розбудову країни. Зростання малого і середнього бізнесу – ще один опосередкований індикатор розвитку соціальної мобільності – демонструється в Україні зростанням кількості працівників, залучених у цей сектор, які і становлять ядро середнього класу [18, с. 20].

Висновки. Дослідження індикаторів цілісності соціокультурного простору України дає змогу говорити про поступовий рух до нарощування консолідаційного соціального капіталу. Хоча серед громадян України все ще домінує доволі традиційна ієрархія соціальних пріоритетів із високою долею сім'ї та найближчого оточення, яке виступає ядром соціальних зв'язків, водночас через структури самоорганізації відбувається нарощування горизонтальних зв'язків між українцями; посилюється усвідомлення значення універсальних цінностей, які в Україні зазвичай називають європейськими, – ідеться про демократію, верховенство права, свободу віросповідання, особисту свободу, рівність, солідарність, толерантність, самореалізацію, цінність людського життя тощо. Помітним є прогрес у питанні гендерної рівності та підвищення рівня толерантності до соціально вразливих груп, хоча за цими напрямками ще є над чим працювати. Має місце певний розрив між порівняно невисоким теоретичним сприйняттям і значно більш високою готовністю громадян на практиці розділяти із владою відповідальність за ті процеси, що відбуваються в державі, особливо в критичні моменти історії, такі як війна. Попри певний прогрес, ще потребує посилення використання інтеграційного потенціалу освіти і науки, і важливу роль у цих процесах можуть відіграти бібліотеки, особливо у випадку посилення їх потенціалу за допомогою новітніх засобів комунікацій, розвитку у напрямі сучасних інформаційно-комунікаційних хабів.

Список бібліографічних посилань

1. Світове дослідження цінностей 2020 в Україні. Київ : Український центр європейської політики, 2020. 216 с. URL: http://ucerp.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/WVS_UA_2020_report_WEB.pdf
2. Хилько М. М., Хилько О. Л., Конструювання соціокультурної цілісності як складової сучасного безпекового розвитку. *Політологічний вісник*. 2021. № 86. С. 174–189. URL: <https://zpv.knu.ua/index.php/pb/article/view/104>
3. Jenson J. Defining and Measuring Social Cohesion. Commonwealth Secretariat and United Nations Research Institute for Social Development. London, 2010. 44 p.
4. ECLAC. Social Cohesion. Inclusion and a Sense of Belonging in Latin America and the Caribbean. New York: United Nations, 2007. 87 p.
5. Українське суспільство та європейські цінності. Київ : Фонд імені Фрідріха Еберта. Представництво в Україні, 2017. 58 с. URL: http://fes.kiev.ua/n/cms/fileadmin/upload2/JEvropeiski_cinnosti_tables_and_diagrams_MR_.pdf
6. Włodkowska-Bagan A., Kultura strategiczna Polski. Polityka Zagraniczna Polski W Zmieniającym Się Ładzie Międzynarodowym: Wybrane Problemy. Redakcja naukowa Ryszard Zięba, Tomasz Pawłuszko. Kielce, 2016. p. 53–76.
7. Покоління Незалежності: цінності та мотивації. 20 липня – 9 серпня. Київ : Соціологічна група «Рейтинг», 2021. 125 с. URL: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_generation_of_independence_082021.pdf
8. Мінлива прихильність українців до «традиційних цінностей». *KIIS*. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1128&page=1>
9. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Випуск 5 (19). Київ : Інститут соціології НАН України, 2018. 461 с.
10. Більш як половина українців волонтерили чи долучалися до благодійності під час війни. *Укрінформ*. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3501782-bils-ak-polovina-ukrainciv-volonterili-ci-dolucalisa-do-blagodijnosti-pid-cas-vijni.html>
11. Нагорна Л. Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань. Київ : Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2011. 272 с.
12. Dagli I., Lemishka O., & Scheerder A. SCORE Ukraine 2018: Selected Indicators, 2019. 15 p. URL: [https://scoreforpeace.org/files/publication/pub_file//SCORE%20UkraineTracking%20Trends%20for%20Selected%20Indicators%20\(2016-2018\)ENGpdf](https://scoreforpeace.org/files/publication/pub_file//SCORE%20UkraineTracking%20Trends%20for%20Selected%20Indicators%20(2016-2018)ENGpdf)

13. Індекс стигми людей, які живуть з ВІЛ 2.0. Україна. URL: https://www.stigmaindex.org/wp-content/uploads/2021/02/Ukraine-SI-2.0-Report-2020_Ukrainian.pdf
14. Громадська активність громадян України. Київ : Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, 2019. URL: <https://dif.org.ua/article/gromadska-aktivnist-gromadyan-ukraini>
15. Громадянське суспільство в умовах пандемії COVID-19: як громадські організації справляються з новою реальністю? Київ : Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, 2020. URL: <https://dif.org.ua/article/gromadyanske-suspilstvo-v-period-pandemii-yak-vona-vplinu-la-na-gromadsku-aktivnist>
16. Загальнонаціональне опитування: Україна в умовах війни. Соціологічна група «Рейтинг». 2022. 22 с. URL: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_1200_032022_war_press.pdf
17. Середній клас в Україні: уявлення і реальності. Київ : Центр Разумкова, 2016. 258 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2016_Seredn_klas.pdf
18. Збірник статистики підприємництва в Україні. 2018. 41 с. URL: <https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/Compendium-Enterprise-Statistics-Ukraine-2018-Ukrainian.pdf>

References

1. Svitove doslidzhennia tsinnosti 2020 v Ukraini [World values survey 2020 in Ukraine]. (2020). Kyiv: Ukrainian Center for European Policy. 216 p. [in Ukrainian]. Retrieved from <http://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/WVS-UA-2020-report-WEB.pdf>
2. Khylyk, M., Khylyk, O. (2021). Konstruiuvannia sotsiokulturnoi tsilnosti iak skladovoi suchasnoho bezpekovoho rozvytku [Construction of social and cultural cohesion as a compound of modern security development]. *Politohichnyj visnyk – Politology Bulletin*, 86, 174–189 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://zpv.knu.ua/index.php/pb/article/view/104>
3. Jenson, J. (2010). Defining and Measuring Social Cohesion. Commonwealth Secretariat and United Nations Research Institute for Social Development. London [in English].
4. ECLAC. Social Cohesion. Inclusion and a Sense of Belonging in Latin America and the Caribbean. (2007). New York: United Nations [in English].
5. Ukrainske suspilstvo ta yevropeiski tsinnosti [Ukrainian society and European values. Report on the results of a sociological survey conducted by the

Gorshenin Institute in cooperation with the Representation of the Friedrich Ebert Foundation in Ukraine]. (2017). Kyiv: Friedrich Ebert Foundation. 58 p. [in Ukrainian]. Retrieved from http://fes.kiev.ua/n/cms/fileadmin/upload2/JEvropeiski_cinnosti_tables_and_diagrams_MR_.pdf

6. Włodkowska-Bagan, A. (2016). Kultura strategiczna Polski. Polityka Zagraniczna Polski W Zmieniającym Się Ładzie Międzynarodowym: Wybrane Problemy. *Redakcja naukowa Ryszard Zięba, Tomasz Pawłuszko*. Kielce. pp. 53–76 [in Polska].

7. Pokolinnia Nezalezhnosti: tsinnosti ta motyvatsii [Generation of Independence: values and motivations]. (2021). Kyiv: Sociological group “Rating” [in Ukrainian]. Retrieved from https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_generation_of_independence_082021.pdf

8. Minlyva prykhylnist ukraintsiv do “tradytsijnykh tsinnostej” [The changing commitment of Ukrainians to “traditional values”]. (2022). *KIIS* [in Ukrainian]. Retrieved from <https://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=1128&page=1>

9. Ukrainske suspilstvo: monitorynh sotsialnykh zmin [Ukrainian society: monitoring of social change]. (2018). 5 (19). 461 p. Kyiv: Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].

10. More than half of Ukrainians volunteered or participated in charity during the war [Bilsh yak polovyna ukraintsiv volonterly chy doluchalysia do blahodijnosti pid chas vijny]. (2022). *Ukrinform – Ukrinform* [in Ukrainian]. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3501782-bils-ak-polovina-ukrainciv-volonterili-ci-dolucalisa-do-blagodijnosti-pid-cas-vijni.html>

11. Nahorna, L. (2011). Sotsiokulturna identychnist: pastky tsinnisnykh rozmezhuvan [Sociocultural identity: traps of value distinctions]. Kyiv: Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].

12. Dagli, I., Lemishka, O., Scheerder, A. (2019). SCORE Ukraine 2018: Selected Indicators. 15 p. [in English]. Retrieved from [https://scoreforpeace.org/files/publication/pub_file//SCORE%20Ukraine_Tracking%20Trends%20for%20Selected%20Indicators%20\(2016–2018\)_ENG.pdf](https://scoreforpeace.org/files/publication/pub_file//SCORE%20Ukraine_Tracking%20Trends%20for%20Selected%20Indicators%20(2016–2018)_ENG.pdf)

13. Indeks styhmy liudei, yaki zhyvut z VIL 2.0. Ukraina [Stigma index of people living with HIV 2.0. Ukraine] (2020). [in Ukrainian]. Retrieved from https://www.stigmaindex.org/wp-content/uploads/2021/02/Ukraine-SI-2.0-Report-2020_Ukrainian.pdf

14. Hromadska aktyvnist hromadian Ukrainy [Public activity of citizens of Ukraine]. (2019). Kyiv: I. Kucheriv Democratic Initiatives Foundation

[in Ukrainian]. Retrieved from <https://dif.org.ua/article/gromadska-aktivnist-gromadyan-ukraini>

15. Hromadianske suspilstvo v umovakh pandemii COVID-19: yak hromadski orhanizatsii spravliaiutsia z novoju realnistiu? [Civil society in the context of the COVID-19 pandemic: how do NGOs cope with the new reality?]. (2020). Kyiv: I Kucheriv Democratic Initiatives Foundation [in Ukrainian]. Retrieved from <https://dif.org.ua/article/gromadyanske-suspilstvo-v-period-pandemii-yak-vona-vplinula-na-gromadsku-aktivnist>

16. Zahalnonatsionalne opytuvannia: Ukraina v umovakh viiny [Nationwide poll: Ukraine during the war]. (2022). Kyiv: Sociological group “Rating” [in Ukrainian]. Retrieved from https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_1200_032022_war_press.pdf

17. Serednii klas v Ukraini: uiavlennia i realii [The middle class in Ukraine: ideas and realities]. (2016). Kyiv: Razumkov Center [in Ukrainian]. Retrieved from https://razumkov.org.ua/uploads/article/2016_Seredn_klas.pdf

18. Zbirnyk statystyky pidpriemnytstva v Ukraini [Collection of business statistics in Ukraine]. (2018) [in Ukrainian]. Retrieved from <https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/Compendium-Entreprise-Statistics-Ukraine-2018-Ukrainian.pdf>

Стаття надійшла до редакції 16.05.2022.

Maksym Khyenko,

PhD (Philosophy), Head of Department,
V. I. Vernadsky National Library of Ukraine
National Academy of Sciences of Ukraine
3 Holosiivskiy Ave., Kyiv 03039, Ukraine
e-mail: khyenko@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6365-339> X/print

Olena Khyenko,

PhD (Political Science), Associate Professor,
Institute of International Relations
Taras Shevchenko National University of Kyiv
36/1 Yuriiia Illenka St., Kyiv 04119, Ukraine
e-mail: khyenko.iir@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0859-0060>/print

Indicators of the Integrity of the Socio-Cultural Space of Ukraine

The aim of the study was to analyse indicators of the integrity of socio-cultural space in the context of prospects for consolidation of Ukrainian society, taking into

account modern academic and applied approaches to constructing socio-cultural integrity as a component of social integrity.

An interdisciplinary approach, axiological approach, structural analysis, methods of political science and sociology were used to study the integrity of socio-cultural space, equality of opportunities for human potential, as well as to identify possible differences that hinder internal transformations. The following dimensions of the integrity of the socio-cultural space were studied: values and solidarity; integration and social affiliation; multiculturalism, tolerance and non-discrimination; social capital; expectations for social mobility. Recommendations for strengthening the socio-cultural integrity of Ukrainian society were provided.

The study of indicators of the integrity of the socio-cultural space of Ukraine allows to speak of a gradual movement towards increasing consolidating social capital. The citizens of Ukraine are dominated by a rather traditional hierarchy of social priorities with a high share of the family and the immediate environment one, which is the core of social ties. At the same time, through the structures of self-organization there is an increase in horizontal ties between Ukrainians; there is a growing awareness of the importance of universal values, which in Ukraine are usually called European: democracy, rule of law, freedom of religion, personal freedom, equality, solidarity, tolerance, self-realization, the value of human life etc. Progress on gender equality and increasing tolerance of socially vulnerable groups are noticeable, although there is still much work to be done in these areas. There is a gap between the relatively low theoretical perception and the much higher willingness of citizens in practice to share responsibility with the government for the processes taking place in the state, especially at critical moments in history, such as war. Despite some progress, there is still a need to strengthen the integrative potential of education and science, and libraries can play an important role, especially if they will strengthen their capacity through the latest means of communication and development to perform functions of modern information and communication hubs.

Keywords: socio-cultural integrity, social integrity, social group, integration, integrity indicators.